

**Latviešu valodas un literatūras
3. posma olimpiāde 8. – 9. klasei**

2015. gada 31. martā.

1. daļa

Kultūras notikumi 2014. gadā

Atbildi uz jautājumiem!

(20 punktu)

1. 2014. gadā 200 gadu jubileju atzīmēja Vidzemes skolotāju semināra direktoram, pirmajam latviešu tautas dziesmu melodiju krājējam un koru mūzikas pamatlicējam, dziesmu krājuma „Dziesmu rota” sastādītājam. Uzraksti šī izcilā kultūras darbinieka vārdu un uzvārdu!

1. _____

2. Latvijas literatūrā par spilgtāko debiju atzīts prozas darbs, kura nosaukumā minēta lielākā Zemgales pilsēta. Autors par šo romānu saņēmis arī 2014. gada Eiropas Savienības Literatūras gada balvu. Uzraksti autora vārdu un uzvārdu, kā arī grāmatas nosaukumu!

a) _____

2.a _____

b) _____

2.b _____

3. Viens no centrālajiem Rīgas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas notikumiem bija unikāla akcija, kurā piedalījās vairāk nekā 14 000 cilvēku un kas apliecināja, ka grāmatas ir tautas vērtība. Uzraksti, kā sauca šo akciju un kāds bija tās mērķis!

a) _____

3.a _____

b) _____

3.b _____

4. Kāda kultūras raidījumu cikla, kurš Latvijas televīzijā tika raidīts 2014.gadā, galvenais mērķis bija noskaidrot Latvijas iedzīvotāju mīļāko daiļliteratūras grāmatu. Uzraksti, kā sauca šo raidījumu ciklu, kura grāmata tika atzīta par mīļāko grāmatu, uzraksti arī grāmatas autora vārdu un uzvārdu!

a) _____

4.a _____

b) _____

4.b _____

c) _____

4.c _____

5. 60 gadu jubileju 2014. gadā svinēja latviešu dzejniece, rakstniece un tulkotāja, kas lielākoties raksta bērniem dzejoļus un pasakas. Dažas no pēdējo gadu grāmatām ir „Ežuļa peldriņķis”, „Deguns debesīs”, „Princese Aurēlija un kokspoki”. Uzraksti autores vārdu un uzvārdu!

5. _____

6. Par gada sasniegumu oriģināldramaturģijā godalgots Sergeja Timofejeva librets operai „Mihails un Mihails spēlē šahu”. Opera stāsta par konkrētu leģendāru šaha partiju, kas mainījusi šaha spēles vēsturi. Viens no galvenajiem varoņiem ir rīdzinieks, savulaik izcilākais šahists. Uzraksti slavenā šahista vārdu un uzvārdu!

6. _____

7. Liepājas teātrī krievu režisora un horeogrāfa Sergeja Zemļanska vadībā tapis unikāls iestudējums – kustību izrāde bez vārdiem, kuras pamatā ir Raiņa uzrakstītā traģēdija. Uzraksti šīs lugas nosaukumu! Uzraksti vēl vienu Raiņa lugu, kuru par pamatu mūziklam izmantoja Kārlis Lācis un ar panākumiem pirms dažiem gadiem iestudēja Liepājas teātris!

a) _____

b) _____

7.a _____

7.b _____

8. Latvijas Nacionālajā bibliotēkā 2014. gadā bija skatāma vācu tautības mācītāja, latviešu rakstniecības pamatlicēja, valodas pētnieka 300 gadu atcerei veltīta izstāde „Latvis. Dzīves, domu un darba liecības”. Zināms, ka viņš ir izgatavojis globusus, vienu no tiem varēja aplūkot šajā izstādē. Uzraksti šī ievērojamā cilvēka vārdu un uzvārdu (tautā lietoto vārdu), vienu viņa grāmatas nosaukumu!

a) _____

b) _____

8.a _____

8.b _____

9. Mācību gada sākumā Latvijas Nacionālā bibliotēka organizēja pasākumu, kurā bērni demonstrēja pašu veidotos krāšņus karnevāla tērpus par mīlākās grāmatas tēmu, vēroja cirka priekšnesumus, piedalījās Gaismas pils iepazīšanas spēlē, radošajās darbnīcās un citās izzinošās aktivitātēs. Uzraksti, kā sauca šo pasākumu!

9. _____

10. Uzraksti filmas nosaukumu, kura Latvijas Nacionālajā filmu festivālā „Lielais Kristaps – 2014” tika atzīta par labāko pilnmetrāžas filmu!

10. _____

11. Negaidītu pārsteigumu piedzīvojis komponists Mārtiņš Brauns, kura populārākās dziesmas melodija izvēlēta Katalonijas himnai. Komponists jūtas ļoti pagodināts, taču uzsvēra: „Man šajā dziesmā svarīgākais ir teksts, jo tieši vārdi bija dziesmas rašanās impulss. Tomēr tas, kā tālāk attīstās mūzikas ceļš, nav atkarīgs no manis.” Uzraksti šīs dziesmas nosaukumu un latviskā teksta autoru!

a) _____

b) _____

11.a _____

11.b _____

12. Viens no latviešu simboliem ir unikāls dabas veidojums, kas gadu simtiem izmantots visdažādākajiem mērķiem – tirdzniecībā, rotās, dziedniecībā, kosmētikā un, izrādās, no tā var iegūt arī diegu. 2014. gadā Latvijas muzejos bija apskatāmas tam veltītas izstādes. Uzraksti, kā sauc šo unikālo minerālu!

12. _____

13. 2014. gadā 75 gadu jubileju atzīmēja ievērojams latviešu dzejnieks, publicists, viens no Tautas frontes dibinātājiem un līderiem, kas Atmodas laikā cīnījās par Latvijas neatkarību. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas bija pirmais ārkārtējais un pilnvarotais vēstnieks Krievijas Federācijā (1992-1997). Tautā populāras kļuvas Raimonda Paula dziesmas ar šī dzejnieka tekstiem. Uzraksti dzejnieka vārdu un uzvārdu!

13. _____

Kopā par
1.daļu:

2.dala Darbs ar tekstu

Izlasi tekstu un izpildi uzdevumus! (40 punktu)

M. Zālīte. Par Aspaziju un viņas bulvāri

Runa sarīkojumā – akcijā „Mēs par Aspazijas bulvāri” Operetes teātrī, Rīgā 1989. gada martā. (Līdz 1990. gadam Aspazijas bulvāra nosaukums bija Padomju bulvāris.)

„Ar Aspaziju dvēsele ienāk latviešu literatūrā.” Neienāk – iebrāžas, atrauj logus pasaules vējiem, plīvo aizkari, dziest sveces. Caurvējš. Nemiers. Patoss. Izlaušanās alkas. Izlauzties? No kurienes? Tautiskā romantisma laiks ir beidzies. Nepieciešams, bet sevi izsmēlis. „Tas jaunais laiks, kas šalkās trīs” – vēl nav pat pateikts. **Debesis zemas, gaiss sasmacis.** Izlauzties! Dumpoties! Aizbēgt no mājām! Neprātīgi alkt! Pēc brīvības, pēc izglītības! Pēc tiesībām uz garīgu dzīvi!

Dinamika. Patoss. Temperaments. Lepnība. Talants. Tā ir Aspazija. Teiksim precīzāk. Atriebēja. Vaidelote. Sarkanās puķes. Sidraba šķidrums. Vētras zvans. Kāda dinamika šais nosaukumos vien. Dvēsele, jā. **Bet tā nav harmoniskā, pret pasauli goddevīgā, bāreniskā dvēsele, kādu pieņemts uzskatīt par latvisku.** Ar Aspaziju latviskā gara pasaule tiecas izlauzties pati no sevis. Ar nacionālu pašapliecināšanos vien Aspazijai ir par maz. Laiks prasa sintezēt nacionālo ar vispārcilvēcisko. Vēlāk to izdara Rainis, sevišķi savā dramaturģijā. Taču tā saucamās rainiskās dramaturģijas aizsācēja ir Aspazija, kuras lugas savukārt sakņojas šilleriskajās un baironiskajās tradīcijās. „Savu tautu dziļi mīlu, esmu karsta nacionāliste. Taču pilsoņu mērķi ir par maz,” kādā intervijā 1932. gadā Aspazija saka.

Ja, piemēram, Brigaderes darbu vispārcilvēciskās vērtības izaug no nacionāla kolorīta, nacionālas konkrētības un folkloristiskas mentalitātes, tad Aspazija – gluži otrādi – ar kosmisko, vispārcilvēcisko Dvēseles dinamiku bagātina nacionālo momentu, paplašina to. Pieminēju Brigaderi, jo grūti nesalīdzināt abas zemgalietes – dižākās starp latviešu rakstniecēm. Viena – romantiķe, otra – reāliste, viena nepacietīga, otra – panesīga, viena – „lielo līniju” priesteriene, otra – izstrādātu raksturu, detaļu meistariene.

Nav iespējams ilgi runāt par Aspaziju, nepieminot Raini. Rainis un Aspazija. Aspazija un Rainis. Var mainīties vārdu kārtība, bet šie vārdi ir un būs vienmēr blakus. Blakus, laulājoties cietumā, blakus Krievzemes trimdā, blakus revolūcijas gara virpuļos, blakus Šveices trimdā, blakus partiju laiku slavā un kengās, blakus kapu kalnā. Blakus visaugstākajos gara lidojumos un visikdienišķākajās cilvēciskajās norisēs. Šī divu gara milžu sarežģītā, pretrunīgā, brīžam laimīgā, brīžam traģiskā simbioze vēl ilgi būs daiļrades psihologu pētījumu un apbrīnas objekts.

Ja Rainis ir Dievs, tad Aspazija ir Dievmāte, Raiņa garīgā māte. Ja Rainis ir Austrumu gudrais, tad Aspazija ir zvaigzne, kas rādīja viņam ceļu. Un cik no Aspazijas ir Raiņa sievietes – Spīdolā, Dinā, Vizbulītē, Laimdotā? „Ugunī un naktī” ir Aspazijas rakstītas vietas. Aspazija raksta cauri visam Raiņa mūžam. Aspazija – cīnītāja par sievietes brīvību, labprātīgi uzņemas nebrīvību, trimdas, sadzīves rūpes, tūkstoš sīku, neproduktīvu darbu, pati apgriež sev spārnus, slāpē sevi katram talantam piemītošo egoismu, ziedojas, upurējas.

Lai nu kā, Rainis un Aspazija ir mūsu kultūras Siāmas dvīņi, viņi ir un paliks blakus. Viņus neizšķīra nedz cara čīnavnieki, nedz talanta pretrunas, nedz daža laba „mēnessmeitiņa”, nedz „buržuāzijas” kritiķi. Viņus nedrīkst šķirt arī plāksnītes ar uzrakstu „Padomju bulvāris”. Blakus Rainim ir Aspazija. Un blakus Raiņa bulvārim jābūt Aspazijas bulvārim. Ne tikai taisnīguma, nostalgijas vai labskaņas dēļ, bet arī atgādinājuma dēļ. Garīguma slāpes, nemitīga attīstība, lepnums, spīts, personiska brīvība kā vienīgā eksistences iespēja – tas viss mums ir ļoti vajadzīgs, un to visu atgādinās vārds – Aspazija

1. uzdevums (2 punkti). *Formulē teksta mērķi!*

1. _____

2. uzdevums (3 punkti). *Kurš valodas funkcionālais stils izmantots tekstā? Uzraksti šī stila divas raksturīgas pazīmes un piemēru!*

Stils	Pazīme	Piemērs

2. _____

3. uzdevums (2 punkti). *Kādu teikumu uzbūves īpatnību tu saskati teksta pirmās rindkopas beigās? Ko autore, tavuprāt, ar šādu paņēmieni panāk?*

3. _____

4. uzdevums (3 punkti). *Uzraksti trīs spilgtākās Aspazijas personības īpašības, kuras minētas pirmajā un otrajā rindkopā!*

- _____
- _____
- _____

4. _____

5. uzdevums (2 punkti). *Uzraksti, kā tu saproti tekstā izcelto frāzi „Debesis zemas, gaiss sasmacis”!*

5. _____

6. uzdevums (1 punkts). *Viens no Tautiskā romantisma dzejniekiem ir Auseklis. Kurš Ausekļa dzejas motīvs ieguvis mūsdienīgu skanējumu?*

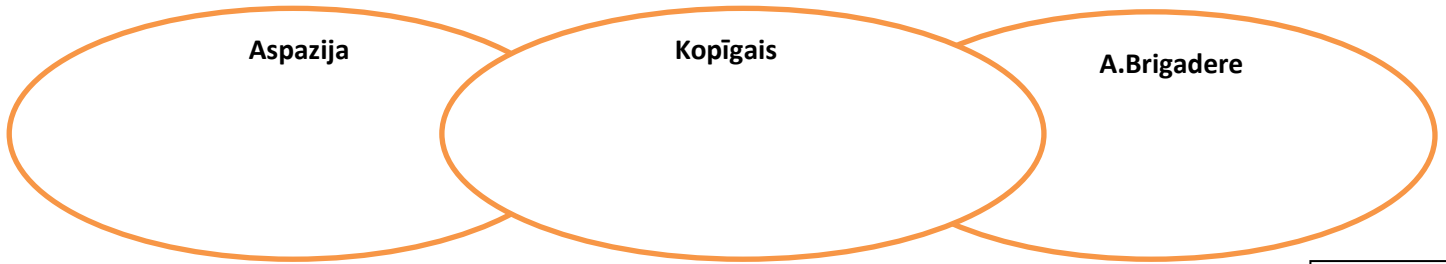
6. _____

7. uzdevums (2 punkti). *Kuri Rietumeiropas dzejnieki iedvesmojuši Aspaziju? Atbildei izmanto otrās rindkopas tekstu!*

- _____
- _____

7. _____

8. uzdevums (3 punkti). Tekstā salīdzinātas Aspazija un Anna Brigadere. Venna diagrammā ieraksti kopīgo un atšķirīgo (katrā iedaļā divas pazīmes)!

9. uzdevums (1 punkts). Uzraksti trīs biogrāfiskus datus Aspazijas un Raiņa dzīvē, kuri pieminēti ceturtajā rindkopā!

- _____
- _____
- _____

10. uzdevums (3 punkti). Kādas īpašības (mini vismaz divas) atklātas Aspazijas raksturā piektajā rindkopā? Pamato, kāpēc var apgalvot, ka Aspazija ir pretrunīga personība!

11. uzdevums (2 punkti). Raiņa lugā „Uguns un nakts” ir Spīdolas un Laimdotas tēls. Uzraksti autoru (vārds, uzvārds) un daiļdarba nosaukumu, no kura aizgūti šie tēli!

12. uzdevums (3 punkti). Uzraksti frazeoloģismu, kas, tavuprāt, visprecīzāk raksturo Raini un Aspaziju! Pamato savu izvēli!

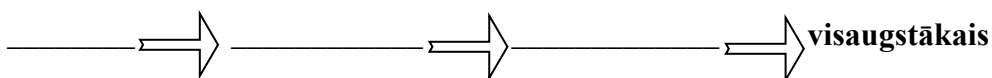
Frazeoloģisms _____

Pamatojums _____

13. uzdevums (4 punkti). Uzraksti tekstā pasvītrotajiem vārdiem literārajai valodai atbilstošu sinonīmu!

sintezēt	nacionāls	ķengas	čīnavnieki
_____	_____	_____	_____

14. uzdevums (3 punkti). Uzraksti vārdu virkni, parādot, kā darināts vārds „visaugstākais”!

8. _____

9. _____

10. _____

11. _____

12. _____

13. _____

14. _____

15. uzdevums (4 punkti). Izskaidro ar cipariem norādītās pieturzīmes!

Ja,^(1.) piemēram,^(1.) Brigaderes darbu vispārcilvēciskās vērtības izaug no nacionāla kolorīta,^(0.) nacionālas konkrētības un folkloristiskas mentalitātes,^(2.) tad Aspazija – gluži otrādi – ar kosmisko, vispārcilvēcisko Dvēseles dinamiku bagātina nacionālo momentu, paplašina to. Pieminēju Brigaderi, jo grūti nesalīdzināt abas zemgalietes –^(3.) dižākās starp latviešu rakstniecēm. Viena –^(4.) romantiķe, otra – reāliste, viena nepacietīga, otra – panesīga, viena – „lielo līniju” priesteriene, otra – izstrādātu raksturu, detaļu meistariene.

Nr.	Pieturzīmes lietojuma pamatojums
0.	<i>Komats atdala vienlīdzīgus teikuma locekļus.</i>
1.	<i>Komati atdala</i>
2.	<i>Komats atdala</i>
3.	<i>Domuzīme atdala</i>
4.	<i>Domuzīme norāda</i>

15. _____

16. uzdevums (2 punkti). Raiņa dzejas rindas iesaisti savā teikumā kā citātu!

„Tas jaunais laiks, kas šalkās trīs,
Tas nenāks, ja ļaudis to nevedīs.” (Rainis)

16. _____

Kopā par
2.daļu:

3. daļa
Tekstveide

Izvēlies vienu no tematiem un uzraksti pārdomu darbu 250–300 vārdu apjomā!

(30 punktu)

- „Nepietiek piedzīvot,
Vajaga pārdzīvot.
Nepietiek pārdzīvot,
Vajaga izveidot.” (Aspazija)
- „Prāts ir sirds ministrs.” (Rainis)
- „Tu neesi par sevi vien –
Tevi simtas saites ar tautu sien.” (Aspazija)

Uzmetums.

